

Nr 12.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472); given Stockholms slott den 12 november 1954.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Mål om förseelser mot vissa stadganden i värnpliktslagen föreslås skola handläggas i den för brottmål i allmänhet gällande ordningen.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948
(nr 472).

Härigenom förordnas, att 3 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

3 §.

Såsom militära — — — — — denna lag:

1. mål om ansvar för sådant — — — 27 kap.;	
2. mål om ansvar för annat — — — tillhörande krigsmakten;	
3. mål om ansvar i andra fall för brott varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt; samt	3. mål om ansvar i andra fall för brott varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt, dock ej mål om förseelse som avses i 36—39 §§ värnpliktslagen; samt
4. mål om ansvar för brott — — — sin tjänsteplikt.	

Vad i — — — — — militärt mål.

Såsom militärt brottmål anses icke mål som enligt vad särskilt är stadgat skall upptagas av annan civil myndighet än domstol.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 september 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, fråga om *handläggning enligt den för brottmål i allmänhet gällande ordningen av vissa förseelser mot värnpliktslagen* samt anför därvid följande.

I 36—39 §§ värnpliktslagen den 30 december 1941 upptages bestämmelser om ansvar för vissa förseelser av värnpliktiga. Sålunda meddelas stadganden om ansvarspåföljd, i 36 § för underlåtenhet att inställa sig vid inskrivningsförrättning och vissa andra försummelse med avseende å sådan förrättning, i 37 § för underlåtenhet att vidtaga vissa åtgärder i anledning av adressförändring, i 38 § för underlåtenhet att avhämta rekommenderad postförsändelse från militär myndighet samt vissa andra försummelse med avseende å sådan försändelse samt i 39 § första stycket för underlåtenhet att på anfordran lämna upplysningar rörande personliga förhållanden av militärt intresse. Ansvarspåföljden har i samtliga fall bestämts till böter till visst belopp eller till dagsböter. I 39 § andra stycket stadgas vidare att i anledning av försummelse som i nämnda paragraf åsyftas den försumlige må av länsstyrelsen vid vite tillhållas att fullgöra sin skyldighet.

Enligt den intill den 1 februari 1954 gällande lydelsen av värnpliktslagen ankom det jämlikt 43 § på länsstyrelse att pröva fråga om ansvar enligt 36, 37 och 39 §§, medan jämlikt 44 § allmän domstol hade att upptaga mål om ansvar enligt 38 § samt om utdömande av försuttet vite enligt 39 § andra stycket. I anslutning härtill må nämnas, att enligt 26 kap. 21 § andra stycket strafflagen värnpliktig även under tid då tjänstgöringsskyldighet ej föreligger är att anse såsom krigsman såvitt avser fullgörandet av honom åliggande anmälningsskyldighet eller annan särskild tjänsteplikt. Enligt militära rättegångslagen den 30 juni 1948 gäller, att med krigsman i nämnda lag avses den som är underkastad ansvar såsom krigsman enligt bl. a. 26 kap. 21 § strafflagen samt att såsom militärt brottmål enligt militära rättegångslagen skall anses, utom vissa angivna grupper av mål, mål om ansvar för brott varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt. Militära

rättegångslagen innehåller vidare i 3 § sista stycket att mål som enligt vad särskilt är stadgat skall upptagas av annan civil myndighet än domstol icke skall anses såsom militärt brottmål.

Ändring i de nu återgivna reglerna vidtogs genom lag den 30 december 1953 om ändring i värnpliktslagen, vilken trädde i kraft den 1 februari 1954. Genom denna lagändring upphävdes nämligen 43 och 44 §§ varjämte i 39 § infördes ett nytt tredje stycke, vari stadgas att mål om utdömande av försuttet vite skall anhängiggöras vid allmän domstol. Då i samband med denna lagändring jämkning ej vidtogs vare sig i strafflagen eller militära rättegångslagen, läser numera mål rörande samtliga de förseelser som avses i 36—39 §§ värnpliktslagen vara att anse som militära brottmål.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 juni 1954 har *militieombudsmannen* anfört, att av vad som förekommit vid genomförandet av 1953 års ändring i värnpliktslagen framginge, att meningen uppenbarligen icke varit att mål angående förseelser, som avsåges i 36, 37 och 39 §§ värnpliktslagen, därefter skulle bli att behandla såsom militära brottmål. Detta bekräftades genom Kungl. Maj:ts brev den 29 januari 1954, vari föreskrevs att meddelanden angående förseelser jämlikt nämnda lagrum skulle sändas till allmänne åklagaren i den ort, där vederbörande värnpliktige hade sitt hemvist, i den ordning chefen för centrala värnpliktsbyrån bestämde. Med hänsyn härtill hade militieombudsmannen i yttrande den 29 april 1954 till centrala värnpliktsbyrån angående vissa av byrån i anslutning till Kungl. Maj:ts brev utarbetade bestämmelser, vilka byggde på att mål angående dessa förseelser icke skulle handläggas i den för militära brottmål gällande ordningen, ansett sig om ock med tvekan kunna uttala, att om än enligt hithörande lagstadganden formellt saknades utrymme för sådana bestämmelser som av byrån utarbetats beträffande lagföringen av förseelser mot 36, 37 och 39 §§ värnpliktslagen, hinder likväl icke borde anses föreligga att för dessa fall utfärda bestämmelserna. Det låge enligt militieombudsmannens mening i öppen dag, att en sådan bristande överensstämmelse mellan å ena sidan uttryckliga och för det militära rättegångsförfarandet grundläggande bestämmelser samt å andra sidan den klart tillkännagivna avsikten med 1953 års ändringar i värnpliktslagen snarast borde tillrättaläggas genom erforderliga lagändringar.

I skrivelsen har militieombudsmannen vidare anfört, att mål om förseelse, som avsåges i 38 § värnpliktslagen, efter införandet av den nya militära straff- och processlagstiftningen otvetydigt skulle handläggas såsom militärt brottmål. Detta syntes emellertid icke ha blivit uppmärksammat i rätts-tillämpningen, utan sådana mål hade liksom tidigare även därefter av åklagare och domstolar handlagts såsom vanliga brottmål. Från praktisk synpunkt talade allt för att dessa mål i enlighet med tillämpad men med gällande lagbestämmelser ej förenlig praxis icke behandlades i den för militära brottmål stadgade ordningen. Även i nu angivna hänseende borde en lagändring komma till stånd.

Under återopande av vad sålunda anförts har militieombudsmannen för-

ordat, dels att i 3 § militära rättegångslagen — i stället för det nu upptagna stadgandet i lagrummets sista stycke — infördes ett tillägg av innebörd att såsom militärt brottmål icke skulle anses mål som enligt vad särskilt vore stadgat skulle handläggas i annan än för sådana mål föreskriven ordning och dels att i värnpliktslagen upptoges särskild föreskrift därom att mål angående förseelser, som avsåges i 36—39 §§ sistnämnda lag, skulle handläggas i den för brottmål i allmänhet gällande ordningen.

Över militieombudsmannens framställning har efter remiss *yttrande* avgivits av överbefälhavaren efter hörande av bl. a. chefen för armén.

Chefen för armén har framhållit, att det från praktisk synpunkt vore angeläget, att en och samma ordning komme att gälla för handläggningen av samtliga här ifrågavarande förseelser och att det därvid för de militära förbandens vidkommande onekligen skulle innebära betydande fördelar, om i överensstämmelse med militieombudsmannens förslag förseelserna icke behövde handläggas som militära brottmål. Visserligen bleve en konsekvens av den sålunda föreslagna ordningen, att nämnda förseelser icke i något fall — alltså icke heller då fråga vore om brott mot 38 § värnpliktslagen — kunde komma att bestraffas med disciplinstraff, men den möjlighet som i detta avseende skulle kunna föreligga vore dock åtminstone i fredstid av huvudsakligen teoretisk art. Under beredskapstillstånd och krig kunde för övrigt Kungl. Maj:t med utnyttjande av stadgandet i 4 § militära rättegångslagen hänföra förseelser av denna art till militära brottmål. Mot den av militieombudsmannen föreslagna utformningen av lagändringen kunde invändas, att det materiella stadgandet i ämnet ej komme att inflyta i militära rättegångslagen utan i en speciallag. En sådan ordning kunde vålla svårigheter vid den praktiska tillämpningen, i all synnerhet om samma teknik framdeles komme att tillämpas beträffande förseelser mot andra specialbestämmelser. Det syntes därför måhända lämpligare att ersätta det nuvarande sista stycket i 3 § militära rättegångslagen med en uttrycklig regel av innehåll, att såsom militärt brottmål icke skulle anses mål om förseelse mot 36—39 §§ värnpliktslagen.

Överbefälhavaren har för egen del uttalat, att vid tillkomsten av de nyliken införda ändringarna i värnpliktslagen förutsatts, att mål angående förseelser mot 36, 37 och 39 §§ nämnda lag i fortsättningen skulle behandlas i den ordning som gällde för vanliga brottmål. Detta borde komma till uttryck i författningstexten. Även förseelser mot 38 § värnpliktslagen borde i enlighet med nuvarande praxis handläggas i den för brottmål i allmänhet gällande ordningen. Någon olägenhet av att dessa mål icke behandlades som militära brottmål syntes icke förefinnas. Ur praktisk synpunkt vore det angeläget att samma ordning komme att gälla för handläggningen av samtliga här ifrågavarande förseelser. Överbefälhavaren tillstyrkte därför militieombudsmannens förslag.

Departementschefen.

Förfarandet i militära mål har i första hand utformats med tanke på de brott och förseelser, som begås under tjänstgöring vid krigsmakten. Nu ifrågasatt förseelser — underlåtenhet att iakttaga inställelse vid in-skrivningsförrättning och att göra anmälan om adressförändring m. fl. liknande försummelse — hänför sig icke till den värnpliktiges tjänstgöring. I allmänhet är de begångna i den ort, där den värnpliktige har sitt hemvist eller där han mera varaktigt uppehåller sig. Med hänsyn till dessa omständigheter är det för militära mål gällande förfarandet mindre väl lämpat för ifrågasatt mål. Intill helt nyligen har också ankommit på länsstyrelse att pröva fråga om ansvar enligt 36, 37 och 39 §§ värnpliktslagen. Och beträffande mål om ansvar enligt 38 § samma lag synes i praxis trots lagens ordalydelse den ordningen ha uppkommit, att de handlägges som brottmål i allmänhet. Härtill kommer att enighet föreligger därom att genom att hänföra ifrågasatt mål till brottmål i allmänhet uppnås praktiska fördelar ur arbetssynpunkt utan att därigenom olägenhet i annat hänseende är att befara. Jag ansluter mig alltså i princip till militieombudsmannens förslag, vilket också tillstyrkts i remissyttrandena. Erforderlig författningsändring synes lämpligen kunna utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för armén föreslagit. Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1955.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 3 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472)*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av detta protokoll.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Axel Nilsson.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 26 oktober 1954.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 11 oktober 1954 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 24 september 1954, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet O. Petré.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 12 november 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 26 oktober 1954 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 24 september 1954 remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 3 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472)* samt hemställer att lagförslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas 1955 års riksdag till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sven Fischier.